

**Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola**

Budaházi Árpád

**A m szeres vallomásellen rzés,
különös tekintettel a poligráfós vizsgálatra**

A doktori értekezés tézisei

**Témavezet :
Fenyvesi Csaba
habilitált egyetemi docens**

Pécs

2013

I. A KIT ZÖTT KUTATÁSI FELADAT ÖSSZEFOGLALÁSA

Bár a büntet ügyekben egyre inkább el térbe kerülnek a tárgyi bizonyítékok, még mindig jelentős a bizonyításbeli szerepe a tanú és a terhelt vallomásának. Mindkét bizonyítási eszköznél kardinális kérdés, hogy alapítható-e rá tényállás, a vallomásból megszerzett adatok tükrözik-e a valóságot. Az eljáró hatóságok számára a döntés állandó dilemmát jelent, éppen ezért folyamatosan vizsgálják a terhelt és a tanú szinteségét, hogy a bíróságnak, amikor határozatot hoz, ne azzal kelljen szembesülnie, hogy a rendelkezésére álló bizonyítékok némelyike Tremmel Flórián szavaival élve „rossz” vagy másképpen „ál” bizonyíték¹, mivel a hiteltérdeml ségi vizsgálaton a tanú-, illetve terhelti vallomások megbuktak. Elek Balázs szerint ugyanis „a vallomás mérlegelésénél a bíróság végigköveti és ellen rzi a büntet jogilag releváns jelenségr l eredetileg szerzett tudomás keletkezésének, meg rzésének és közlésének pszichikai folyamatát és az eljárás egyéb adatainak segítségével kiküszöböli a vallomás kialakulását befolyásoló azon tényez ket, amelyek nem az eredeti tudásszerzés, hanem egyéb körülmények folytán hatnak.”² A bíróságban az szintétlen vallomás kétséget kell, hogy ébresszen, ha ez nem történik meg, akár hibás ítélet is születhet. A helyes bírósági mérlegelést segítheti az a körülmény, hogy már a nyomozás során is lehet ség nyílik a vallomás ellen rzésére, amelyre egyebek mellett a krimináltaktika fogalmaz meg ajánlásokat, így a büntet eljárási törvény adta kereteken belül a büntet ügyben eljáró hatóság meggy z dhet a vallomásból nyert adatok igaz vagy hamis voltáról. A vallomás szinteségének ellen rzése nézetünk szerint egyben igazságkeresés is, mert az igazság megtalálásához „jó” bizonyítékokra van szükség, és ki kell mindenkoron sz rni a rendelkezésre álló bizonyítékok közül a „rossz” bizonyítékokat. Ebben a sz r tevékenységben kaphat szerepet a vallomásellen rzés is, annak „hagyományos” és m szeres formája.

A vallomás ellen rzésének igen sok formája ismert, és ugyanez jellemzi az igazságot m szerrel keres módszereket is. Király Tibor arra figyelmeztet, hogy „vannak közöttük olyanok, amelyek teljesen alkalmatlanok az igazság megállapítására és olyanok, amelyek a tudás magas fokára vezetnek el. Úgyszólván minden tudományág az igazságkeresés más-más

¹ TREMMEL Flórián: Bizonyítékok a büntet eljárásban. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2006. 79-81. o.

² ELEK Balázs: A vallomás befolyásolása a büntet eljárásban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. Debrecen, 2008. 14. o.

módját alkalmazza.”³ A jogalkotónak ügyelnie kell arra, hogy csak a megfelelő igazságkeresési módszereket és módszereket engedje alkalmazni, mert egy csekély megbízhatósággal rendelkező módszer nemcsak, hogy nem járul hozzá az igazság megállapításához, hanem könnyen vezethet arra a lejtőre, aminek a vége a justizmord, azaz a téves ítélet („*jog halála*”) lehet.

A Be. és a krimináltaktika módszereinek sokaságát ismeri a hazugság leleplezésére, témánk szempontjából a módszeres vallomásellenőrzés bír jelentéssel. Hazánkban a legelterjedtebb módszer a poligráfos vizsgálat, de előfordul, hogy alkalmazzák a komputeres grafometriás vizsgálatot és a rétegzett hangelemzést is, valamint a hőkamerát. Ha határainkon kívülre tekintünk, ismert a funkcionális mágneses rezonancia vizsgálat (fMRI), a monoszkenner, a tulajdonságismerési technológia (Future Attribute Screening (FAST) Technologies), a csendes beszélő (Silent Talker), a pszichológiai stressztérkép (PSE) és a szemhőmérő, hogy csak a legfontosabbakat említsük. A poligráfon kívüli módszerekre az jellemző, hogy némelyiket alkalmazzák ugyan büntető eljárásban, azonban a megbízhatóságuk megállapítása még folyamatban van, a módszerek fejlesztés alatt állnak, azt is mondhatjuk, hogy többségük még csak kísérleti fázisban van. Mindnyájukkal a vallomást ellenőrzik, azt, hogy az elmondottak megfelelnek-e a valóságnak. Jellemzője a vizsgálatoknak, hogy szaktanácsadó vagy szakértő végzi, és az is közös bennük, hogy az alany fiziológiai változásait mérik, amelyből a szaktanácsadó, illetve a szakértő von le következtetéseket a szóban kifejtettek valóságtartalmára vonatkozóan.

A módszeres hazugságvizsgálatot egy olyan eljárásnak definiálhatjuk, amelynek során a módszeres hazugságvizsgáló (szaktanácsadó vagy szakértő) a vizsgált személy állítása(i)-tagadása(i) során, annak fiziológiai változásaiból következtetéseket von le arra vonatkozóan, hogy az állítás vagy a tagadás megtévesztő volt-e, és a vizsgálat eredményéről szaktanácsadói jegyzőkönyvet vagy szakvéleményt készít.

A büntető ügy szempontjából releváns információt szolgáltató poligráfos vizsgálat olyan módszeres hazugságvizsgálati módszer, amely a szaktanácsadó közreműködésével a vizsgált személy tagadásaival együtt járó fiziológiai változásokból arra enged következtetni, hogy a tagadás szinte-e, vagyis nem volt-e megtévesztő a szaktanácsadói kérdésre adott válasz.

³ KIRÁLY Tibor: A védelem és a védő a büntető ügyekben. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1962. 119. o.

1.1. A m szeres vallomásellen rzés, azon belül is a poligráfós vizsgálat szükségessége

A büntet ügyben eljáró hatóságok a poligráfot és más m szereket több célból veszik igénybe:

- választ kívánnak kapni arra a kérdésre, hogy a vizsgált személy követte-e el a b nceseleményt, tudja-e, hogy ki követte el, és van-e neki „*tettestudomása*”, vagyis rendelkezik-e olyan információkkal az ügyr l, amelyekr l feltételezhet en csak az elkövet nek lehet tudomása;
- ismeretlen helyen lév tárgyi bizonyítási eszközökhöz kívánnak jutni (például az elrejtett holttest helyének meghatározása, amikor a gyanúsított tagadja, hogy a kútba dobta, de megtéveszt választ jelez a fiziológiai reakciója);
- vallomást, illetve beismer vallomást várnak a vizsgálatot követ en.

Ugyanúgy, mint a nagyvilágban, hazánkban is a poligráf a leggyakrabban alkalmazott hazugságvizsgálati m szer. A technikai és a módszertani alapok létrejötte után a 70-es évek végén került be a magyar b nülöz szervek fegyvertárába. Alkalmazásának els éveiben a legtöbb aggály a vizsgálat tudományosságával kapcsolatban merült fel, amelynek az volt az egyik legf bb oka, hogy a 60-as években a „*kapitalista áltudomány*” címkéjét ragasztották rá.⁷

Az ezredfordulóra több megyei rend r-f kapitányság (Budapesti Rend r-f kapitányság, Csongrád Megyei Rend r-f kapitányság, Fejér Megyei Rend r-f kapitányság, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rend r-f kapitányság) is használatba vette saját m szerét, így az eljárás szinte napi gyakorlattá vált. A vizsgálatok száma folyamatosan n , 2011-ben 850 poligráfós vizsgálatot végzett el a B nügyi Szakért i és Kutatóintézet Poligráfós Vizsgálati Osztálya. Ugyanett l az évt l országos hatáskörrel koordinálja és bonyolítja le a poligráfós vizsgálatokat, és vannak továbbra is olyan rend r-f kapitányságok, amelyek rendelkeznek m szerrel (Bács-Kiskun Megyei Rend r-f kapitányság, Békés Megyei Rend r-f kapitányság, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rend r-f kapitányság, Csongrád Megyei Rend r-f kapitányság, Hajdú-Bihar Megyei Rend r-f kapitányság). A poligráfós vizsgálatok központosítása is sejteti, hogy a jöv ben is szerepet kap a m szeres hazugságvizsgálat, és azon belül is a poligráf alkalmazása. Kétségtől szűkség van a vallomások ellen rzésére, azonban egyáltalán nem mindegy, hogy milyen feltételekkel és garanciákkal teszik ezt a büntet ügyekben eljáró hatóságok.

⁷ KRISPÁN István: A poligráfós hazugságvizsgálatok rend rségi alkalmazásának magyarországi múltja, jelene és jöv je. Belügyi Szemle, 52. évfolyam, 2004/6. szám. 44-45. o.

1.2. A témaválasztás indokai és a kutatás céljai

Azért választottuk kutatási témául a vallomás m szeres ellen rzését, mert nem született a témával kapcsolatos áttekint , koncentrált monográfia. A célunk az, hogy vizsgálódásunk a magyar és a külföldi monográfiákra, valamint tudományos igény cikkekre is kiterjedjen. A m szeres vallomásellen rzés komplex intézmény, amelynek van büntet eljárásjogi és kriminalisztikai aspektusa is, ezért az egyes m szerek igénybevételét különös tekintettel a poligráfra – mind kriminalisztikai, mind büntet eljárásjogi szempontból vizsgáljuk. Nézetünk szerint bizonyításra szorul, hogy alkalmazásuk segíti-e a büntet eljárást, nem vezet-e tévútra az igénybevételük. Éppen ezért azt is megvizsgáljuk, hogy hozzájárulnak-e a nyomozás feladatának teljesítéséhez, és alkalmasak-e arra, hogy elvezessenek a bizonyítási eszközökhöz.

További kutatási céljaink az alábbiak szerint fogalmazhatóak meg:

- a m szeres vallomásellen rzés, és azon belül is a poligráfós vizsgálat büntet eljárásbeli helyének és szerepének a meghatározása, dogmatikai, jogelméleti rendszerezése, valamint az alkotmányos és alapelvi kapcsolódásainak a feltárása,
- a jogi szabályozással kapcsolatos anomáliáinak feltérképezése, az azokkal kapcsolatos feloldási lehet ségek bemutatása,
- de lege ferenda javaslatok el terjesztése,
- a külföldi gyakorlat feltérképezése,
- a felmerül jogalkalmazói problémák felvetése, továbbá azok áthidalásához támpontot nyújtó állásfoglalások ismertetése, összegzése.

Céljaink közé tartozik annak vizsgálata, hogy a poligráfnak helye van-e a magyar kriminalisztikai gyakorlatban. Ha igen, akkor megvizsgáljuk, milyen modern krimináltaktikai módszertani ajánlások tehetik hatékonyabbá az alkalmazását. Arra a kérdésre is választ kívánunk adni, hogy a hazai szabályozása el segíti-e a büntet eljárás hatékonyságát, és a hazai normák megfelelnek-e a nemzetközi sztenderdeknek. Kardinális kérdés az is, hogy a poligráfós vizsgálat, valamint más m szeres vallomásellen rzési módszerek elérik-e a megfelel megbízhatóságot. A kutatástól azt várjuk, hogy megbizonyosodjunk arról, a megbízhatósági adatok nem zárják ki felhasználhatóságukat a felderítésben.

II. A KUTATÁS MÓDSZEREI, AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLATOK ÉS ELEMZÉSEK

A kit zött célok eléréséhez a jogtudományi kutatás eszköztárát alkalmazzuk, amelynek része a tételes jog értelmezése és elemzése, a külföldi szabályozási minták vizsgálata, az összehasonlító feldolgozási módszer, valamint a történeti módszer. Áttekintjük a m szeres hazugságvizsgálat jogtörténeti vonatkozásait a tradicionális jogtól egészen napjainkig, és vizsgáljuk a külföldi országok poligráffal, valamint más m szerekekkel kapcsolatos jogi szabályozását, továbbá az adott államra vonatkozó krimináltaktikai ajánlásokat. Figyelembe vesszük és elemezzük az Emberi Jogok Európai Bíróságának témánk szempontjából releváns döntéseit, valamint a magyar Kúria és az egykori Legfels bb Bíróság, továbbá az Alkotmánybíróság iránymutatásait (BJE, BK), eseti döntéseit (BH, ABH). Összevetjük és vizsgáljuk a m szeres vallomásellen rzéssel kapcsolatos hazai és külföldi elméleti, szakirodalmi állásfoglalásokat, mind kriminalisztikai, mind büntet eljárásjogi aspektusból, saját kriminalisztikai és büntet eljárásjogi aspektusú ismereteinket, kutatási eredményeinket és álláspontjainkat megjelenítjük, legvégül összegezzük. Igyekszünk gyakorlati ismereteket is szerezni a m szeres vallomásellen rzésr l, e célból interjúkat készítünk bírókkal, ügyészekkel, nyomozókkal, vizsgálókkal, véd kkel, szaktanácsadókkal és szakért kkel. Kérd íveket juttatunk el európai országok poligráfós vizsgálóihoz, hogy a külföldi alkalmazásról is legyenek tapasztalataink.

III. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA, AZOK HASZNOSÍTÁSA, ILLETVE A HASZNOSÍTÁS LEHETŐSÉGEI

A kutatás során megvizsgáltuk a poligráfra és más vallomásellenzési módszerekre vonatkozó hatályos jogi szabályozást, rávilágítottunk a jogalkalmazási problémákra, és ismertettük az igénybevételekhez kapcsolódó büntető eljárásjogi és kriminalisztikai ismereteket. Az alábbiakban összefoglaljuk, hogy az egyes fejezetekben milyen vizsgálatokat, elemzéseket végeztünk el.

I. Bevezetés

A bevezetésben abból indultunk ki, hogy a büntető ügyekben eljáró hatóságoknak folyamatosan vizsgálniuk kell a terhelt és a tanú színtességét, hogy a bíróságnak, amikor határozatot hoz, ne azzal kelljen szembesülnie, hogy a rendelkezésre álló vallomások némelyikére nem támaszkodhat. Felvetettük, hogy a poligráf és más módszerek is segíthetik a vallomásellenzést. A bevezetésben megfogalmaztuk hipotéziseinket, kutatási céljainkat, és ismertettük kutatási módszereinket.

II. A vallomásellenzés mint az igazságkeresés eszköze

Megvizsgáltuk, hogy igazságkeresésnek tekinthető-e a büntető eljárás. Arra a következtetésre jutottunk, hogy a hazai jogalkalmazásban még mindig benne él az anyagi igazság megállapításának igénye, az arra való törekvés, hogy a bíróság, amikor ítéletet hoz, a megállapított anyagi igazság azonos legyen a valósággal. Úgy véltük, hogy az anyagi igazsághoz már az ügyész és a nyomozó hatóság is eljuthat, azonban a bíróság jogosult arra, hogy ezt a valósággal egybeeső anyagi igazságot a Be. által előírt módon, az ítélelathozatallal megállapítsa.

A módszeres vallomásellenzést elhelyeztük a kriminalisztika tudományában. Kifejtettük azt is, hogy a módszerekre úgy tekinthetünk, mint krimináltechnikai eszközökre, amelyek azt a célt szolgálják, hogy a büntető eljárásban eljáró hatóságok számára a szaktanácsadón, illetve a szakértőn keresztül megjelenítsék, nyilvánvaló tegyék, hogy a vizsgált személynek a bűncselekménnyel összefüggő kérdésekre adott válaszok során milyen fiziológiai változásai voltak. A módszeres vallomásellenzést a krimináltaktikával is összefüggésbe hoztuk, mivel a krimináltaktikai ajánlások azok, amelyek segíthetik a nyomozó

hatóságot és az ügyészt abban, hogy tudja, mikor mely m szeres hazugságvizsgálati módszer vehet igénybe, és hogyan alkalmazható az eredményes nyomozás érdekében. Definiáltuk a m szeres hazugságvizsgálathoz tartozó legfontosabb fogalmakat, és szóltunk a poligráf jellemzőiről is.

III. A poligráf története

Áttekintettük a poligráf, valamint az igazságkeresés hazai és külföldi fejlődéstörténetét, és arra a következtetésre jutottunk, hogy az emberiség csak a XIX. században kezdett el m szerben gondolkodni, mint a hazugságvizsgálat lehetséges eszközeiben. Megállapítottuk, hogy az ókori és középkori igazságkeresési módszerek elsősorban népi megfigyeléseken és a misztikán alapultak, amelyek nem tekinthetők a poligráf elődeinek, azonban mutatják azt az igényt, hogy az emberiség rátaláljon arra a biztos módszerre, amely segítséget nyújt az igazság megállapításához. A XIX. század kísérletei után 1921-ben a hazugságvizsgálati módszerek közül elsőként a poligráf született meg, majd terjedt el világszerte. Alkalmazásának kezdetei hazánkban az 1980-as évek elejére tehetőek. A poligráf mellett más módszereket is fejlesztettek a nagyhatalmak, keresték az „igazságszérumot”, de a kutatások nem hozták meg a várt eredményt.

IV. A poligráf alkalmazásának egyes külföldi jellemzői, példái, modelljei

A tizenhat országra kiterjedő kutatás során arra a következtetésre jutottunk, hogy öt modell állítható fel:

- vannak olyan országok, amelyek tiltják a poligráf alkalmazását,
- mások szakmai háttérvizsgálatként tekintenek rá, és nem rendelkeznek róla jogszabályban,
- egyes országokban jogszabály(ok) keretében szabályozzák a poligráfos vizsgálatot,
- vannak önálló poligráfos jogszabályt alkotó országok,
- és vannak vegyes modelljeik is, amelyek több modell ismérveivel jellemezhetőek.

Azt tapasztaltuk, hogy nem egyforma a poligráf megítélése, ha valamely országban engedik is az igénybevételét, eltér annak megítélése, hogy a bíróságok figyelembe vehetik-e bizonyítékként. Azt is megfigyeltük, hogy a poligráf alkalmazását tiltó országok nem jogszabályban rendelkeznek a tilalomról, hanem legfeljebb bírósági, alkotmánybírósági vagy legfeljebb ügyészségi szinten. Vizsgálódásunk során azt is tapasztaltuk, hogy a megbízhatóságot nemcsak a poligráfos vizsgálatot tiltó, hanem az azt engedélyező országokban is vitatják,

éppen ezért általában ritka az, hogy bizonyítékként értékeljék a poligráfos vizsgálat eredményét, inkább szakmai háttérvizsgálatként tekintenek rá. Megállapítottuk, hogy azokban az országokban, amelyekben alkalmazzák a m szert, nemcsak gyanúsítottat, hanem tanút is vizsgálnak vele, és arra is lehet ség van, hogy a bírósági eljárásban is igénybe vegyék.

V. A poligráf jogi szabályozása hazánkban

Megállapítottuk, hogy hazánk – hasonlóan Horvátországhoz és Lengyelországhoz, valamint az Amerikai Egyesült Államok egyes államaihoz – a harmadik modell országokhoz tartozik, amelyekre az jellemző, hogy jogszabályok keretében szabályozzák a poligráfos vizsgálatot. Ismertettük és elemeztük a poligráffal és más m szerekkel összefüggésbe hozható hatályos és hatályon kívül helyezett jogforrásokat, így a NYUT-ot, az Rtv.-t, a Be.-t, a Nyor.-t, a Személy- és tárgykörözésről szóló törvényt, a 329/2007. (XII. 13.) kormányrendeletet és a 2011. évi LXXXIX. törvényt. Kitértünk a nem büntető jogi célzattal felhasznált m szeres hazugságvizsgálatra vonatkozó jogforrásokra is, így az adatvédelmi törvényre, a munka törvénykönyvére, a 2005. évi CIX. törvényre, valamint a Hjt.-re, és foglalkoztunk az ombudsmani állásfoglalásokkal is.

Rámutattunk arra, hogy a magyar jogalkotó az önálló poligráftörvény helyett azt az utat választotta, hogy több jogszabályban is fogalmazott meg olyan rendelkezéseket, amelyek közvetlenül vagy közvetve, de érintik a poligráf (és esetlegesen más vallomásellenőrzési m szerek) alkalmazását. A jogi normák áttanulmányozása után arra a következtetésre jutottunk, hogy több más országhoz hasonlóan hazánkban is az jellemző, hogy a jogalkotó túlnyomórészt a jogalkalmazóra bízta annak meghatározását, hogy milyen feltételekkel vehet igénybe a poligráf. A jogalkalmazói szabadság még inkább jellemzi a többi m szert, mivel azokra vonatkozó konkrét jogszabályi rendelkezés nem áll rendelkezésre, csupán következtetni lehet arra, hogy az Rtv., amikor m szeres (poligráfos) vizsgálatról rendelkezik, a poligráf mellett más m szerekre is kötelező szabályokat fogalmaz meg.

VI. A poligráf és a büntető eljárás alapelvei

Az alapelvek korlátokat jelentenek a nyomozó hatóság, az ügyész és a bíróság számára, másrészt jogosítványokat a büntető eljárás magánszemélyi személyeinek, így a terhelt, a védő, valamint a sértett részére. A nyomozás megindításától kezdve, a vádemelésen át, a jogerős bírósági ítéletig a büntető eljárásnak úgy kell lefolynia, hogy az alapelvek ne sérüljenek. Ezt a követelményt igaznak véltük a hazugságvizsgálati m szerek mindegyikére,

így a poligráfra is. Úgy kell a vallomás m szeres ellen rzését elvégezni, hogy az csak a lehet legkisebb mértékben korlátozza az alapelveket. Kutatásunk során arra a megállapításra jutottunk, hogy a hazugságvizsgálati m szerek nem sértenek alapelveket, ezért alkalmazhatóak a büntet eljárásban. Magyarország Alaptörvényébe sem ütközik az igénybevételük, és az Emberi Jogok Európai Egyezményét sem sértik. Annak ellenére láttuk így, hogy tisztában vagyunk a kritikákkal, amelyek az elmúlt évtizedekben fogalmazódtak meg a poligráffal szemben.

A kutatás során azt tapasztaltuk, hogy a megbízhatósági probléma az, amely leginkább jellemzi a poligráffal kapcsolatos vitákat és bírósági döntéseket, nem pedig annak kétségbevonása, hogy nem sérti az emberi jogokat. Azt is megállapítottuk, hogy a kényszerítés sem jellemzi a poligráfos vizsgálatot, hiszen hazánkban akár a terheltet, akár a tanút vizsgálják, írásos beleegyezés szükséges hozzá. Felvetettük azt is, vajon a tanú számára el lehetne-e írni a kötelező poligráfos vizsgálatot. Úgy véltük, hogy a tanú poligráfos vizsgálatra kötelezése sem jelentene kényszerítést, amennyiben a tanú, amint magát vagy hozzátartozóját vádolná b nceselemény elkövetésével, megtagadhatná a választ, azonban azt is megjegyeztük, hogy a poligráfos vizsgálat jellege nem teszi lehetővé a poligráf kötelező igénybevételét. Megfogalmaztuk, hogy az alapelvekkel kapcsolatos megállapításaink a poligráfon kívüli más hazugságvizsgálati m szerekre is vonatkoznak.

VII. A poligráfos vizsgálat alanya

A Be. vonatkozó szakaszaiból levontuk azt a következtetést, hogy a nagykorú gyanúsított lehet alanya a poligráfos vizsgálatnak. Arra a megállapításra jutottunk, hogy a Be.-nek a vádlott alannyá válását is lehetővé kellene tennie.

Foglalkoztunk a tanú poligráfos vizsgálatával is. Megállapítottuk, hogy a Be. csak a kiemelt jelentőségű ügyekben teszi lehetséges alannyá. Öt tanúkategóriát állítottunk fel: megkülönböztettük a b nceselemény elkövetésével gyanúsítható tanút, a hamis vallomást tevő tanút, az akarata ellenére nem színt vallomást tevő tanút, az színt vallomást tevő tanút és a sértett tanút. Arra a következtetésre jutottunk, hogy megengedhet mindegyik tanúkategóriában a poligráf alkalmazása, mivel az önvádra kötelezés tilalma nem sérül, a tanú megtagadhatja a poligráfos vizsgálatot.

Kifejtettük abbéli álláspontunkat, hogy a tanú poligráfos vizsgálatának lehetőségét a Be.-ben el kell helyezni a tanú kihallgatásánál (181. §), valamint a tanú kihallgatását szabályozó (Be. XIII. Fejezet I. Címe) 293. § (3) bekezdés végére kerülhetne (egy új

bekezdésbe), hogy „A tanú beleegyezése nélkül a vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.” A tanú kapcsán is arra a következtetésre jutottunk, hogy kiskorú esetében indokolt lenne a tiltása, nemcsak a Be.-ben, hanem az Rtv.-ben is.

VIII. A poligráfos vizsgáló

Megállapítottuk, hogy a jogalkotó nem hozott rossz döntést, amikor a szaktanácsadóhoz rendelte a poligráfos vizsgálat elvégzését, mivel a poligráfos vizsgálat els sorban a nyomozó hatóság és az ügyész segít je kíván lenni, ugyanúgy, mint a szaktanácsadói intézmény. Problémának láttuk, hogy a jogalkotó a törvényben nem válaszolja meg azt a kérdést, mi a teendő akkor, ha bírósági szakban vennék igénybe a poligráfot, ugyanis a bíróság nem rendelhet ki a Be. alapján szaktanácsadót. Arra a megállapításra jutottunk, hogy a Be.-nek lehet vé kellene tennie, hogy kizárólag a poligráfos vizsgálat esetén a szaktanácsadó alkalmazható legyen a bírósági eljárásban is. Érdeemesnek gondoltuk bevezetni a szaktanácsadó meghallgatása intézményt is, hogy ne tanúként hallgassák ki, vagy szakért ként hallgassák meg a poligráfos vizsgálatot, mint ahogy ezt teszik a bíróságok, amennyiben értelmeznie kell szóban is a szaktanácsadónak a vizsgálat eredményét. Amennyiben a bíróság meghallgatná a szaktanácsadót, kérdezési jog illetné meg az ügyészt, a vádlottat, a véd t, a sértettet, illetve a magánfelet.

IX. A poligráf m ködése

Foglalkoztunk a poligráf m ködéssel és a vizsgálat menetével. Kitértünk a kérdezéstechnikákra is, és bemutattuk az általános kérdések tesztjét, valamint a feszültségcsúcs tesztet. Egy konkrét ügyön keresztül szemléltettük is a kérdéssorokat.

X. A poligráf alkalmazásának egyes gyakorlati kérdései

Megvizsgáltuk, hogy a m szernek milyen szerepe lehet az ismeretlen tetteses és a gyanúsítottal rendelkező ügyekben. Foglalkoztunk az emberölési és az elt nési ügyekkel, továbbá megnéztük, hogy a poligráfos vizsgálat alkalmas-e a feltételezett elkövet k körének sz kítésére és b vítésére. Kitértünk a hamis beismerésre is, valamint arra a jelenségre, hogy a tanúból gyanúsított is válhat a poligráfos vizsgálat következményeként. Megnéztük azt is, hogy a nemi erkölcs elleni b nceseletek esetén érdemes-e poligráfot alkalmazni. Végül a vizsgálat id zítésével és a média hatásaival kapcsolatban fejtettük ki meglátásainkat. Arra a következtetésre jutottunk, hogy a poligráf bármely ügýtípusban segítheti azonosítani az

elkövet t, er sítheti a személyre vonatkozó gyanút vagy gyengítheti, és hozzájárulhat a b nceselemény elkövet i körének a sz kítéséhez és tágitásához. A poligráffal vizsgálható a vallomás szintesége is, és gyakori, hogy az alany, szembesülve a számára kedvez tlen eredménnyel, „*meztörík*” és beismer vallomást tesz. Az is el nye lehet a poligráfós vizsgálatnak, hogy általa újabb bizonyítékokhoz is juthat a hatóság. Az el nyök mellett arra is utaltunk, hogy a téves eredményt hozó vizsgálat lehet ségét mindenkor szem el tt kell tartania a hatóságnak, mert tévútra térhet, ha csodaszerként tekint a poligráfra.

XI. A poligráf megbízhatósága

Rámutattunk arra, hogy a megbízhatóság fogalmának meghatározása a különböz tudományágakban vitatott és mindmáig nem egészen tisztázott kérdések. Úgy véltük, hogy ennek ellenére a b nügyi tudományokban érdemes a megbízhatóság fogalmát alkalmazni, amely magában foglalja az érvényességet (validitást)⁹ és a reliabilitást is.¹⁰ A rendelkezésre álló adatok alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a poligráfós vizsgálat reliabilitása 52,5-90% közé tehet . Bár a megbízhatóság szempontjából figyelembe kell venni a reliabilitási arányszámot is, mint ezek egyik tényez jét, azonban úgy láttuk, hogy a validitás az, amely nagyobb súllyal eshet latba, amikor a bíróság vizsgálja a poligráfós vallomásellen rzés eredményének hiteltérde ml ségét.

Arra jutottunk, hogy poligráfós vizsgálat megbízhatóságát és egyben validitását több tényez is befolyásolja:

- a) a m szer,
- b) a vizsgálati helység,
- c) a poligráfós vizsgáló,
- d) a kérdések,
- e) az alany.

Amennyiben a feltételek nem ideálisak, az megbízhatóság-csökkenést okozhat. A szakirodalom tanulmányozása alapján megállapítottuk, hogy valós ügyeknél a poligráfós vizsgálat validitása 50 és 98,6% között van. Rámutattunk arra is, hogy a feszültségcsúcs teszténél az elkövet knél 76-88,2%-os a validitás, a nem b nösöknél pedig 83-96,7% között

⁹ A validitás azt mutatja meg, hogy hogyan aránylik egymáshoz a valóságnak megfelel és az attól eltér eredmény. Azt értettük alatta, hogy a gyanúsított, amikor nemmel válaszol arra a kérdésre, hogy ölte-e meg a sértettet, és a szaktanácsadó meztéveszt választ jelez a „nem”-re, jól döntött-e, a valóságban is „igen”-e a helyes válasz, vagyis a gyanúsított, ha szinte lett volna, igennel válaszolt volna.

¹⁰ A reliabilitás a poligráf esetében azt jelenti, hogy különböz szakemberek, egymástól függetlenül, ugyanazon mérések regisztrátumának értékelése alapján milyen arányban jutnak ugyanarra a következtetésre.

van, a poligráfós vizsgálat összvaliditása pedig 80-93%-os. Mivel az általános nézet szerint a 80%-os validitási arány még éppen, hogy elfogadható, ezért a feszültségcsúcs teszttel elérhető validitási értéket megfelelőnek tekintettük. Az általános kérdések tesztjének validitása kapcsán megállapítottuk, hogy a valós ügyeknél 83 és 89% közé tehető az elkövetőkre nézve, amely fölötté van a 80%-nak, így megfelelőnek tekinthető, viszont a nem bűnösök esetén az 53-78%-os eredmény rossznak mondható. Utaltunk rá, hogy a validitási vizsgálatok veszélyeket is hordozhatnak magukban, a validitási adatok nem feltétlenül tükrözik a valóságot. Minden ügy, alany és poligráfós vizsgáló más és más, ezért sok múlik azokon a felsorolt tényezőkön, amelyek csökkenthetik, de növelhetik is a vizsgálat megbízhatóságát.

Szóltunk az ellentéveskedésekről is, amelyek arra irányulnak, hogy az alany megtévessze a poligráfós vizsgálót. A justizmord kapcsán azzal foglalkoztunk, hogy a poligráf alkalmas-e arra, hogy hasonlóan a DNS vizsgálathoz megkérdje jelezze vele a vallomás színtességét, elkerülve ezzel a téves ítéletet. Úgy véltük, hogy a poligráf a megbízhatósági korlátai miatt a több közül lehet az egyik módszer. Arra is választ kerestünk, hogy a poligráfós vizsgálat eredménye vezethet-e justizmordhoz. Úgy véltük, amennyiben a bíró tévedhetetlen módszernek tekinti, a válasz egyértelműen az igen.

XII. A poligráfós vizsgálat helye és szerepe a felderítésben és a bizonyításban

Arra a megállapításra jutottunk, hogy a poligráfós vizsgálatnak akkor lehet szerepe a felderítésben, amennyiben a nyomozó hatóság tisztában van a megbízhatósági korlátaival, például azzal, hogy bár a poligráfós vizsgáló az alany fiziológiai változásaiból következtetést von le a tárgyi bizonyítási eszköz meglétére és elrejtésének helyére, egyáltalán nem biztos, hogy létezik, és az sem, hogy ott lesz pontosan, ahová a vizsgálat eredménye teszi.

Úgy véltük, hogy a felderítés során és céljából veszik ugyan igénybe a poligráfós vizsgálatot, annak eredménye (a szaktanácsadói jegyzőkönyv, mint okirat) mégis a bíróság elé kerülhet, és így részévé válhat a bírósági eljárásnak. Ez egyet jelent azzal, hogy igaz, nem közvetlenül – mivel nem maga a bíróság rendelte el a poligráfós vizsgálatot –, de közvetetten szerepe van a bizonyításban, hiszen elhangozhat a poligráfós vizsgálat eredménye a tárgyaláson. Amennyiben lehetőség van arra, hogy a bírósági szakban is igénybe vegyék, akkor közvetlenül is helye van a bizonyításban, hiszen ha a bíróság úgy dönt, hogy a vádlott vagy a tanú vallomását poligráffal kívánja ellenőriztetni, ezzel a bíróság mintegy beemeli a poligráfot, mint felderítési eszközt a bizonyításba. Felvetésünk a jelennek szólt, hiszen rámutattunk arra is, hogy a bírósági gyakorlatban előfordul, hogy annak ellenére rendelnek ki

szakértként poligráfus vizsgálatot, hogy azt a törvény alapján nem tehetnék. Így a Be.-vel ellentétes gyakorlat azt eredményezi, hogy a poligráfnak ilyen módon közvetlenül is szerepe teremtődik a bizonyításban.

Foglalkoztunk a poligráfus vizsgálat és a bizonyítási eszközök között fennálló kapcsolattal is. A következő megállapításokra jutottunk:

- a) tanúvallomás születhet a poligráfus vizsgálatot követően,
- b) szakvélemény származhat a poligráfus vizsgálatból,
- c) tárgyi bizonyítási eszközhöz juthat a hatóság a poligráfus vizsgálatot követően,
- d) okirati bizonyíték származhat a poligráfus vizsgálatból,
- e) terhelti vallomás születhet a poligráfus vizsgálatot követően.

Arra a következtetésre jutottunk, hogy a poligráf igénybevétele szaktanácsadói vizsgálatnak minősül, egy olyan felderítő, és bizonyos esetekben bizonyítási cselekménynek, amelyben több bizonyítási cselekmény is fellelhető, és amelyből bizonyítási eszközök származhatnak.

Megállapítottuk, hogy a poligráfus vizsgálat feszültségcsúcs tesztje által kimutatott tettestudomás közvetett bizonyítékként vehető figyelembe, ugyanis a poligráfus teszt kérdéssoraiban a kritikus kérdésekre adott fiziológiai reakciók megváltozása arra enged következtetni, hogy a vizsgált személy rendelkezik azzal az információval, amelyről feltételezhetően csak az elkövető tudhat, így valószínűsíthető, hogy a vizsgálat alanya követte el a bncselekményt, különben a kritikus kérdésre adott reakciói nem különböznenek a semleges kérdéseknél tanúsítottaktól. Ugyanígy közvetett bizonyíték származhat abból is, ha a feszültségcsúcs teszt alapján az alannak nincs tettestudomása, vagyis a kritikus tételek tagadásainál a poligráfus vizsgálat nem mutatta ki a megtévesztési reakciót. Szintén közvetett bizonyíték lehet, ha az általános kérdéssor közben tanúsított fiziológiai reakciói alapján arra lehet következtetni, hogy nem követte el a bncselekményt, mert érse reagált a kontrollkérdésre, de ennek ellenkezője is előfordulhat, amennyiben a kritikus kérdésre érsebben reagál, mint a kontrollkérdésre, abból az következhet, hogy követhette el a bncselekményt.

Azt is megállapítottuk, hogy a jogszabályokkal összhangban alkalmazott poligráf nem ütközik bizonyítási tilalomba, és abbéli álláspontunkat is kifejtettük, hogy a poligráfus vizsgálat csak akkor helyezhető el a bizonyítási eljárások között, amennyiben a módszer és a vizsgálati módszer olyan mértékben tökéletesedik, amelynek következményeként a megbízhatósági kételyeket el tudja oszlatni.

XIII. A vallomás ellen rzésére szolgáló egyéb m szerek

Megállapítottuk, hogy a m szerek többsége még csak kísérleti fázisban van. Kifejtettük azt is, hogy ugyanúgy, mint a poligráf esetében, más vallomásellen rzési m szereknél sem látjuk akadályát annak, hogy terhelttel szemben alkalmazzák. A feltétel a megfelel validitás és reliabilitás, valamint a beleegyezés megszerzése a vizsgálandó személyt l. Úgy vélekedtünk, nem indokolt, hogy szakvélemény készüljön a m szeres vallomásellen rzés eredményér l, ezért érdemes lenne a gyakorlattal ellentétben szaktanácsadói vizsgálatnak tekinteni.

Arra az álláspontra jutottunk, hogy bármelyik technológiáról is legyen szó, követelményként kell megfogalmazni a vizsgálandó személy beleegyezésének a megszerzését. A tanúnál csak akkor lehetséges a kötelez vizsgálat, amennyiben a validitási és reliabilitási arányszámok 90% fölé emelkednek. Ett l még messze vannak a m szeres vallomásellen rzési módszerek, ezért indokolt az írásbeli beleegyezés további fenntartása a tanú esetében is.

Problémának láttuk, hogy a Be. csak a poligráfra tartalmaz rendelkezéseket. Figyelembe véve, hogy a poligráfon kívül már napjainkban is alkalmaznak más m szereket, indokoltnak tartottuk, hogy a Be. a poligráf helyett vagy mellett vallomásellen rzési m szerr l rendelkezzen. A Be.-nek azt kellene tartalmaznia, hogy „A terhelt beleegyezése nélkül a vallomása m szerrel nem ellen rizhet .” A Be. arról is rendelkezhetne, hogy „Szaktanácsadó igénybevétele kötelez , ha a terhelt vagy a tanú vallomását m szerrel ellen rzik.”, és lehet vé kellene tenni a m szeres vallomásellen rzést végz szaktanácsadó bírósági eljárásban való alkalmazását is, valamint a tanú m szeres vallomásellen rzését is.

Szóltunk arról is, hogy hasonlóan a poligráfhoz, más m szereknél is fennáll a lehet sége annak, hogy közvetett bizonyíték származzon a vizsgálati eredményb l, és rájuk is vonatkoznia kell annak a követelménynek, hogy a bíróság egyik módszert sem tekintheti tévedhetetlennek. Arra a megállapításra jutottunk, hogy amennyiben a jöv ben olyan m szereket fejlesztenek ki, amelyek validitási és megbízhatósági arányszámai meghaladják a 90%-ot, indokolt lesz átértékelni a m szeres vallomásellen rzés helyét, amely a felderítési oldalról, a bizonyítás oldalára kerülhet. Ha ez megtörténik, a bizonyítási eljárások között el kell majd elhelyezni.

A szakirodalmat tanulmányozva bennünk is megfogalmazódott a kérdés, hogy a hazai és a külföldi szakirodalomban elterjedt „*hazugságvizsgálat*” kifejezést, vagy a Hautzinger

Zoltán által meghonosítani kívánt „szinteségvizsgálat”-ot alkalmazzuk-e.¹¹ Hautzinger a következőképpen érvel az szinteségvizsgálat kifejezés mellett: „a magunk részéről némileg értetlenkedve tapasztaljuk, hogy míg a modern büntet eljárás alapvet követelménye a tisztesség vélelmezése (*praesumptio boni viri*) és a kétséget kizáróan nem bizonyított tény terhelt terhére történ értékelésének tilalma (*in dubio pro reo*), addig a kriminalisztikai tanulmányok el szeretettel írnak az emberi hazugság vizsgálatáról, szinte azt sugallva, hogy a vizsgálat alá vont személy szava f szabályként kétségbevonható.”¹² Úgy véltük, hogy nem indokolt a „hazugságvizsgálat” kifejezéshez ragaszkodni, mivel a m szeres vallomásellen rzési módszerek egyébként sem a hazugságot mérik, vizsgálják, hanem a kérdéssorokban lévő tételek elhangzásához f z d , stressz okozta fiziológiai változásokat. Kertész Imre szerint sem alkalmas a poligráf a hazugság mérésére, hanem „a fiziológiai változások és kiváltó okai együttes tanulmányozása – bizonyos határok között – lehet vé teszi a következtetés levonását, hogy a vizsgált személy valamely feladott „kritikus” kérdésre miért reagált másképpen, mint a többiekre, vannak-e ismeretei az adott b n cselekmény körülményeir l.”¹³ A szaktanácsadói jegyz könyv/szakvélemény sem azt tartalmazza, hogy az alany valamelyik szónál hazudott-e, hanem azt vizsgálják, hogy megtéveszt volt-e az állítás vagy a tagadás. Mindezekre figyelemmel, a magunk részéről jogi szempontból érdemesnek tartjuk az szinteségvizsgálat kifejezést alkalmazni, egyetértve a Hautzinger-i érveléssel.

1. A kutatás problémafelvetései és ajánlásai

1. A m szeres vallomásellen rzés eredménye hozzájárulhat ugyan annak eldöntéséhez, hogy a vallomás szinte-e, azonban önmagában egyik m szer sem alkalmas arra, hogy a bíróság kizárólag a szaktanácsadói, illetve a szakért i megállapításokra támaszkodva végezze el a hiteltérde ml ségi vizsgálatot.
2. A vallomásellen rzési m szerekre úgy tekinthetünk, mint krimináltechnikai eszközökre, amelyek azt a célt szolgálják, hogy a büntet eljárásban eljáró hatóságok számára a szaktanácsadón, illetve a szakért n keresztül megjelenítsék, nyilvánvalóvá

¹¹ HAUZINGER Zoltán: Az igazságügyi szinteségvizsgálat. In: KORINEK László K HALMI László HERKE Csongor (Szerk.): Emlékkönyv IRK Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára. PTE ÁJK, Pécs, 2004. 43-51. o.

¹² HAUZINGER Zoltán: Az igazságügyi szinteségvizsgálat. In: KORINEK László K HALMI László HERKE Csongor (Szerk.): Emlékkönyv IRK Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára. PTE ÁJK, Pécs, 2004. 43. o.

¹³ KERTÉSZ Imre: Diogenész lámpása vagy elektronikus vallatópad? Magyar Jog, harminckilencedik évfolyam, 11. szám, 1992. november. 649. o.

tegyék, hogy a vizsgált személynek a b n cselekménnyel összefügg kérdésekre adott válaszok során milyen fiziológiai változásai voltak.

3. Krimináltaktikai ajánlások segíthetik a nyomozó hatóságot és az ügyészt abban, hogy tudja, mikor mely m szeres vallomásellen rzési módszer vehet igénybe, és hogyan alkalmazható az eredményes nyomozás érdekében.
4. Több más országhoz hasonlóan, hazánkban is az a jellemz , hogy a jogalkotó túlnyomórészt a jogalkalmazóra bizza annak meghatározását, hogy milyen feltételekkel vehet igénybe a poligráf. A jogalkalmazói szabadság még inkább jellemzi a többi m szert, mivel azokra konkrét jogszabályi rendelkezés nem áll rendelkezésre.
5. A vallomásellen rzési m szerek nem sértenek alapelveket, ezért alkalmazhatóak a büntet eljárásban. Magyarország Alaptörvényébe sem ütközik az igénybevételük, és az Emberi Jogok Európai Egyezményét sem sértik.
6. A Be. alapján a nagykorú gyanúsított lehet alanya a poligráfos vizsgálatnak. Érdemes lenne a nagykorú vádlott esetében is lehet vé tenni a vizsgálat elvégzését.
7. A Be. csak a kiemelt jelent ség ügyekben teszi a poligráfos vizsgálat lehetséges alanyává a tanút. A tanú poligráfos vizsgálatának lehet ségét a Be.-ben el kell helyezni a tanú kihallgatásánál (181. §), valamint a tanú kihallgatását szabályozó (Be. XIII. Fejezet I. Címe) 293. § (3) bekezdés végére kerülhetne (egy új bekezdésbe), hogy „*A tanú beleegyezése nélkül a vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.*”
8. Kiskorú tanú esetében indokolt lenne a poligráfos vizsgálat tiltása, nemcsak a Be.-ben, hanem az Rtv.-ben is.
9. A jogalkotó jó döntést hozott, amikor a szaktanácsadóhoz rendelte a poligráfos vizsgálat elvégzését, mivel a poligráfos vizsgálat els sorban a nyomozó hatóság és az ügyész segít je kíván lenni, ugyanúgy, mint a szaktanácsadói intézmény.
10. A Be.-nek lehet vé kellene tennie, hogy kizárólag a poligráfos vizsgálat esetén a szaktanácsadó alkalmazható legyen a bírósági szakban is. Érdemesnek tartjuk bevezetni a szaktanácsadó meghallgatása intézményt is.
11. Vannak hibalehet ségek, amelyek tévessé tehetik a poligráfos vizsgálat eredményét. Ezekre figyelemmel kell lennie a hatóságnak, mert csökkentik a poligráf megbízhatóságát.

12. A poligráf a validitási és reliabilitási korlátai miatt a több közül lehet az egyik módszer, amellyel ellenőrzi a vallomás szinteségét. Fontosnak tartjuk, hogy más bizonyítékok is alátámasszák a bíróság hitelt érdemlő ségi döntését.
13. A poligráfos vizsgálatnak szerepe lehet a felderítésben, viszont a nyomozó hatóságnak tisztában kell lennie a módszer korlátaival is.
14. A poligráf a nyomozás elrendelését követően alkalmazható, mert a feljelentés kiegészítés során nincs lehetőség kihallgatásra, így poligráfos vizsgálatra sem. Legkésőbb a felderítés befejezése előtt vehető igénybe, vagyis a vádemelést követően felderítési céllal poligráf már nem alkalmazható.
15. A nyomozás során elvégzett poligráfos vizsgálatról készült jegyzőkönyv felolvasható a tárgyaláson, és az is előfordulhat, hogy a tanú, illetve a vádlott a vallomásában utal vissza a vizsgálatra, vagy a tanúként idézett szaktanácsadó elemzi és értelmezi a vizsgálati megállapításait. Mind a négy módon a poligráfos vizsgálat eredménye részévé válik a bírósági szakban zajló bizonyításnak.
16. A bírósági gyakorlatban előfordul, hogy annak ellenére rendelnek ki szakértőként poligráfos vizsgálatot, hogy azt a törvény nem teszi lehetővé. Így a gyakorlat azt eredményezi, hogy a poligráfnak ilyen módon közvetlenül is szerepe teremthetik a bizonyításban.
17. Fennáll a poligráfos vizsgálat és a bizonyítási eszközök közötti kapcsolat: tanúvallomás és terhelti vallomás születhet, valamint tárgyi bizonyítási eszközhez juthat a hatóság a poligráfos vizsgálatot követően, továbbá okirati bizonyíték és szakvélemény is származhat a vizsgálatból.
18. A poligráf igénybevétele szaktanácsadói vizsgálatnak minősül, egy olyan felderítő, és bizonyos esetekben bizonyítási cselekménynek, amelyben több bizonyítási cselekmény is fellelhető, és amelyből bizonyítási eszközök származhatnak.
19. A poligráfos vizsgálat eredménye közvetett bizonyítékként vehető figyelembe.
20. A jogszabályokkal összhangban alkalmazott poligráf nem ütközik bizonyítási tilalomba.
21. A poligráfos vizsgálat, valamint más vallomásellenőrzési módszerek csak akkor helyezhetők el a bizonyítási eljárások között, amennyiben az adott módszer és a vizsgálati módszer olyan mértékben tökéletesedik, amelynek következményeként a validitási és reliabilitási kételyeket el tudja oszlatni.

22. Amíg a poligráf és más m szerek sem közelítik meg a 100%-os validitást és reliabilitást, addig els sorban a felderítés során igénybe vehet módszerekként kell rájuk tekintenünk, amelyek magukban hordozzák a tévedés veszélyét is.
23. Nem indokolt, hogy szakvélemény készüljön a m szeres vallomásellen rzés eredményér l, ezért érdemes lenne az összes módját szaktanácsadói vizsgálatnak tekinteni.
24. Indokoltnak tartjuk, hogy a Be. a poligráf helyett vagy mellett vallomásellen rzési m szerr l rendelkezzen. Álláspontunk szerint a nagykorú terhelt és a nagykorú tanú az, aki beleegyezése esetén alanya lehet a m szeres szinteségvizsgálatnak. A részletszabályokat a m szeres vallomásellen rzésr l szóló önálló törvény foglalná magába.
25. Jogilag helyesebbnek tartjuk a hazugságvizsgálat helyett az szinteségvizsgálat fogalmának használatát.

2. A jogelmélet számára hasznosítható kutatási eredmények

- A m szeres vallomásellen rzés, a m szeres hazugságvizsgálat és a m szeres szinteségvizsgálat, mint terminus technicusok megjelenítése, megalapozása,
- a poligráfós vizsgálat alkotmányos és büntet eljárási alapelvi köt déseinek feltárása,
- a poligráfós vizsgálat és a m szeres vallomásellen rzés elhelyezése a felderítésben és a bizonyításban,
- a poligráfós vizsgálatot végz szaktanácsadó eljárásjogi helyzetének meghatározása,
- a tanúk besorolása öt jellemz tanúkategóriába,
- a m szeres vallomásellen rzés büntet eljárásjogi és kriminalisztikai aspektusaira való rávilágítás,
- a poligráfós vizsgálat kapcsolatba hozatala a krimináltaktikával és a krimináltechnikával,
- a poligráfós vizsgálat validitásának és reliabilitásának a meghatározása,
- a rétegzett hangelemzés helyett az érzelemvizsgálat, mint terminus technicus megalkotása.

3. A jogalkotás számára hasznosítható kutatási eredmények

- A tanú poligráfós vizsgálatának lehet vé tétele a nyomozati és a bírósági szakban,
- a kiskorú tanú kizárása a poligráfós vizsgálatból,

- a nagykorú vádlott poligráfos vizsgálatának lehet vé tétele,
- a m szeres vallomásellen rzés elhelyezése a Be.-ben,
- a részletszabályokat tartalmazó önálló, a m szeres vallomásellen rzésr l szóló törvény megalkotása,
- a szaktanácsadói kirendelés lehet vé tétele a bírósági szakban,
- a szaktanácsadó meghallgatásának, mint eljárási cselekménynek a bevezetése,
- a vallomás ellen rzésére szolgáló m szerek kezelése egységesen szaktanácsadói tevékenység legyen, a vizsgálati eredményt pedig szaktanácsadói jegyz könyv tartalmazza,
- az elt nési ügyeknél a 136/1994. (X. 26.) Korm. rendeletben el írt 90 napos határid helyett, annak rövidegsége miatt, indokolt lenne a 180 napos határid t meghatározni, amit az ORFK – indokolt esetben – a Ket. alapján 30 nappal meghosszabbíthatna.

4. A jogalkalmazás számára hasznosítható kutatási eredmények

- A poligráfos vizsgálatot végz szaktanácsadók kompetenciáinak meghatározása,
- a szaktanácsadói kirendelés tartalmi követelményeinek pontosítása,
- a poligráfos vizsgálatnál a szakért i kirendelés mell zése,
- a vallomásellen rzésre szolgáló m szerek alkalmazásánál a beleegyez nyilatkozat megszerzésének követelménye,
- a vallomásellen rzésre szolgáló m szerek alkalmazásánál a szaktanácsadói kirendelés meghonosítása,
- a poligráfos vizsgálat büntet eljárásban betöltött helyének és szerepének a meghatározása,
- a poligráfos vizsgálat eredményének bizonyítékként való figyelembevétel,
- a poligráfos vizsgálat validitási és reliabilitási adatainak összesítése,
- a megbízhatóságot csökkent tényez k felsorolása,
- a poligráfos vizsgálatot végz szaktanácsadó eljárásjogi helyzetének meghatározása.

IV. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN ÍRT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

BUDAHÁZI Árpád: A bizonyítási eljárások és a poligráf. Rendvédelmi Füzetek, 2010/4. szám. Rendvédelmi Fiskola, Budapest, 2010. 5-17. o.

BUDAHÁZI Árpád: A bizonyítási eszközök és a poligráf. Magyar Rendészet, VIII. évfolyam, 2008/3. szám. Rendvédelmi Fiskola, Budapest, 2008. 11-25. o.

BUDAHÁZI Árpád: A büntetési eljárások alapelvei és a poligráf. Rendvédelmi Füzetek, 2010/1. szám. Rendvédelmi Fiskola, Budapest, 2010. 16-23. o.

BUDAHÁZI Árpád: A média, a rendészeti kommunikáció, az érdekes bűncselekmények és a poligráf. In: NÉMETH Zsolt (Szerk.): Tiszteletkötet SÁRKÁNY István 65. születésnapjára. Rendvédelmi Fiskola, Budapest, 2010. 37-47. o.

BUDAHÁZI Árpád: A mérési szintességvizsgálati módszerek helye és szerepe a büntetési eljárásban. In: FÜLÖP Péter (Szerk.): Tavasz Szél 2012. DOSZ, Budapest, 2012. 662-667. o.

BUDAHÁZI Árpád: A poligráf alkalmazásának egyes európai jellemzői. Magyar Rendészet, NKE Rendészettudományi Kar, Budapest, 2012. (Megjelenés alatt.)

BUDAHÁZI Árpád: A poligráf hazai és külföldi alkalmazása. In: ZADRAVECZ Zsófia (Szerk.): Tavasz Szél 2011. DOSZ, Pécs, 2011. 53-59. o.

BUDAHÁZI Árpád: A poligráf helye és szerepe a büntetési eljárásban. Magyar Rendészet, XI. évfolyam, 2011/2. szám. Rendvédelmi Fiskola, Budapest, 2011. 66-73. o.

BUDAHÁZI Árpád: A poligráf helye és szerepe a büntetési eljárásban. Jog-Állam-Politika. SZE Állam- és Jogtudományi Kar, Győr, 2009/3. 98-105. o.

BUDAHÁZI Árpád: A poligráf jövője. Magyar Rendészet, XII. évfolyam, 2012/1. szám. NKE Rendészettudományi Kar, Budapest, 2012. 33-39. o.

BUDAHÁZI Árpád: A poligráf, mint nyomozást orientáló eszköz. Rendvédelmi Füzetek, 2009/1. szám. Rendvédelmi Fiskola, Budapest, 2009. 86-93. o.

BUDAHÁZI Árpád: A poligráf múltja, jelene és jövője. Magyar Rendészet, VII. évfolyam, 2007/3-4. szám. Rendvédelmi Fiskola, Budapest, 2009. 27-41. o.

BUDAHÁZI Árpád: A poligráf vizsgáló. In: ÁDÁM Antal (Szerk.): PHD Tanulmányok 8. PTE ÁJK, Pécs, 2009. 53-63. o.

BUDAHÁZI Árpád: Az érdekes közönség és a poligráf. In: NÉMETH Zsolt – PALLAGI Anikó (Szerk.): Tanulmányok a 60 éves BLASKÓ Béla tiszteletére. Rendvédelmi Fiskola, Budapest, 2010. 28-36. o.

BUDAHÁZI Árpád: Az igazságkeresés múltja, különös tekintettel a poligráfra. Kriminológiai Közlemények/Különszám. Budapest, 2009. 115-121. o.

BUDAHÁZI Árpád: Conditions and Requirements of Polygraph Examination. European Polygraph, 6. évfolyam, 2012/3. szám. Andrzej Frycz Modrewski University, Cracow, Lengyelország, 2012. 161-180. o.

BUDAHÁZI Árpád: Poligráf a büntet eljárásban. Belügyi Szemle, 59. évfolyam, 2011/12. szám. 104-117. o.

BUDAHÁZI Árpád: Polygraph Examination in the Criminal Procedure. Law Series 2/2012. szám. West University of Timisoara, Románia, 2013. (Megjelenés alatt.)

BÖGÖLY Gyula – BUDAHÁZI Árpád – CSÁNYI Csaba – SLÉDER Judit: Büntet eljárás-jog (f iskolai jegyzet). Rejtjel Kiadó. Budapest, 2010. 107-176. o., 229-248. o., 299-300. o., 439-445. o., 459-478. o.

BUDAHÁZI Árpád – GERGI-HORGOS Lívía: Büntet eljárásjogi alapismeretek. Tansegédlet. NKE Rendészettudományi Kar, Budapest, 2012. 53-111. o.

ABSTRACT OF THE Ph.D. THESIS

Árpád BUDAHÁZI

**THE INSTRUMENTAL EXAMINATION OF THE
TESTIMONY, WITH PARTICULAR ATTENTION TO
THE POLYGRAPH**

I. SUMMARY OF THE PROPOSED RESEARCH TASK

Although exhibits have a bigger and bigger role in criminal procedures the importance of the testimony of witnesses and the accused is still of major importance. Regarding the above evidences it is an important question whether the conclusion of facts can be based on these evidences and whether the facts of the testimony are true. This decision inflicts constant dilemmas for the authorities involved in the criminal procedures. Thus the concerned authorities must continuously examine the trustworthiness of the accused and the witness so that the court shall not have to face, before decision making, that some of the available evidences are “*poor*” or “*fake*” as Flórián Tremmel has stated¹⁶ as the testimonies given by the accused and the witness failed at the credibility examinations. According to Balázs Elek “*when deliberating the testimony the court follows and checks the psychogenic process of the formation, preservation and disclosure of the originally acquired knowledge which is relevant from the criminal law point of view. Furthermore the court, assisted by the other facts of the procedure, excludes the other factors, originating not from the original acquiring of knowledge but other circumstances, affecting the formation of the testimony*”.¹⁷ The court shall begin to doubt whether the untrustworthy testimony is credible, if the court fails to do so the judgment can be erroneous. Proper deliberating of the testimony by the court can be assisted by the possibility of examining the testimony already during the investigation phase. Criminal tactics among others provides recommendations for the above. Thus the authority acting in the criminal procedure within the framework of the Act on Criminal Procedure can examine whether the facts of the testimony are true or false. Since one needs “*good evidence*” to find the truth and “*bad evidence*” should be filtered from the available evidences, thus according to our opinion ascertaining the Trustworthiness of the testimony is a seek for truth. Both the “*traditional*” and instrumental version of examining the testimony can have a role in the above filtering.

There are several methods to examine the testimony, and the same applies to the instrumental methods establishing the truth. Tibor Király draws attention to the fact that “*some of these methods are completely inappropriate to establish the truth and some of these methods result in a high level of knowledge. One can say that every discipline has its own*

¹⁶ Flórián TREMMEL: Bizonyítékok a büntet eljárásban, *Evidences in the Criminal Procedure*, Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2006, p. 79-81

¹⁷ Balázs ELEK: A vallomás befolyásolása a büntet eljárásban, *Affecting the Testimony in the Criminal Procedure*, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. Debrecen, 2008, p. 14

method for seeking the truth.”¹⁸ The legislator shall only allow the use of the appropriate methods and instruments seeking the truth. As a method lacking the appropriate validity not only hinders the ascertaining of truth, but also can lead to justizmord.

The Hungarian Criminal Procedure Act and criminal tactics contains a number of methods for establishing untrustworthiness. Regarding the subject of this paper the instrumental examination of the testimony are the most important. In Hungary the most common method is the polygraph, but computerized graphometric examination, layered voice analysis and thermographic cameras are sometimes also used. Beyond our borders, however, the following technics are also known: Functional Magnetic Resonance Imaging (fMRI), Monoscanner, Future Attribute Screening Technologies (FAST), Silent Talker, Psychological Stress Evaluator (PSE) or Eye Thermometer, to mention but the most important techniques. The other instruments apart from the polygraph are used in criminal procedures, but determining their validity is still in progress, the instruments are under development, so one can state that most of them are still under research. All of the above are used to monitor the testimonies, whether the facts of the testimony are true. It is an important feature of these examinations, that these examinations are conducted by advisors or experts and examine the physiological changes of the person tested. The advisor or the expert draws conclusions from the above to establish the truth of the information the person has given orally.

Instrumental lie detection can be defined as a method for drawing conclusions from the physiological changes of the person being tested, while the person being tested makes statement(s) and denial(s). The examination is conducted by the examiner (advisor or expert) concluding whether the statement(s) or denial(s) of the person being tested was deceiving. Then the advisor or expert drafts an advisor’s minutes or an expert’s opinion on the result of the examination.

The polygraph examination, which provides relevant information for a criminal case, is an instrumental method for lie detection, which is conducted with the involvement of an advisor and allows the advisor to conclude, from the physiological changes, generated by the denials of the person being tested, whether the denial was trustworthy, i.e., whether the answer to the question asked by the advisor was deceiving.

¹⁸ Tibor KIRÁLY: A védelem és a véd a büntet ügyekben, *Criminal Defense and Defense Lawyer in Criminal Procedure*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962, p. 119

1.1. The necessity of the instrumental examination of the testimony, including the polygraph test

The authorities acting in criminal procedures use the polygraph and similar alternative devices for various purposes:

- the authorities wish to find the answer to the question, whether the person being tested has committed the crime, whether he knows who has committed it, whether he has the “*knowledge of the offender*”, meaning that he has certain information on the case presumed only the offender can be aware of;
- the authorities wish to locate physical evidence, and the position of this evidence is currently unknown (e.g., locating a hidden corpse, and the suspect denies dumping the corpse into a well, but his physiological reaction marks a deceptive answer);
- the authorities wish to acquire a confession in particular the admission of guilt after the examination.

In Hungary, like in the rest of the world, the polygraph is the most frequently used method for lie detection. The polygraph is used by the Hungarian law enforcement authorities since the end of the 70s, after the technical and methodological foundations were created. During the first few years of the use of the polygraph most of the concerns were raised regarding the scientific nature of the examination. The main reason for that was that in the 60s it was regarded as a “*capitalist pseudoscience*”.¹⁹

By the year 2000 several of the county police departments (Budapesti Rend r-f kapitányság [*Police Department of Budapest*], Csongrád Megyei Rend r-f kapitányság [*Police Department of Csongrád County*], Fejér Megyei Rend r-f kapitányság [*Police Department of Fejér County*], Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rend r-f kapitányság [*Police Department of Jász-Nagykun-Szolnok County*]) acquired its own polygraph, so the method is used almost on a daily basis. The number of examinations has constantly risen; in 2011 850 examinations had been conducted by The Polygraph Examination Department of the Hungarian Institute for Forensic Sciences (hereinafter: HIFS). The HIFS is coordinating and conducting the polygraph examinations in Hungary since spring 2011 and there have been several police departments, which still have their own instruments (Bács-Kiskun Megyei Rend r-f kapitányság [*Police Department of Bács-Kiskun County*], Békés Megyei Rend r-

¹⁹ István KRISPÁN: A poligráfós hazugságvizsgálatok rend rségi alkalmazásának magyarországi múltja, jelene, jövője. *The past, present and future of the use of polygraph lie-detection by the Police in Hungary*, Belügyi Szemle, 2004, 52, 6, p. 44-45

f kapitányság [*Police Department of Békés County*], Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rend r-f kapitányság [*Police Department of Borsod-Abaúj-Zemplén County*], Csongrád Megyei Rend r-f kapitányság [*Police Department of Csongrád County*], Hajdú-Bihar Megyei Rend r-f kapitányság [*Police Department of Hajdú-Bihar County*]). The centralization of the polygraph examinations suggests that instrumental lie detection examinations, including polygraph examinations, will have an important role in the future. The testimonies shall be examined without a doubt, however respect for the conditions and guarantees of these examinations by the authorities involved in criminal procedure are important.

1.2. Goals of this paper and reasons for choosing the subject

We chose instrumental examination of the testimony as our research subject, as currently no summarizing, concentrated monography is written on this topic. Our aim is to include Hungarian and foreign monographies and scientific articles in our study. Instrumental examination of the testimony is a complex method. It has criminal procedure law and criminalistic aspects, thus the use of certain instruments, including the polygraph, are examined both in the aspect of criminalistics and criminal procedure law. In our opinion it has to be proved that that the use of these instruments assists the criminal procedure, and does not hinder it. Thus we examine whether these instruments assist the aim of the investigation, whether they are capable of leading to the means of evidence.

Our additional research goals can be stated as the following:

- determining the place and rule of instrumental examination of the testimony, including polygraph examination, in the criminal procedure, determining its place in the dogmatic and legal theory system and its relations with the constitution and fundamental principles;
- detecting anomalies of the legal regulation and presenting the possible solutions;
- presenting de lege ferenda proposals;
- reviewing foreign practices;
- introducing existing problems during the operation of law, presenting and summarizing possible arguments to solve them.

Our aim among others is to examine whether the Hungarian criminalistic practices should involve the polygraph. If the answer is yes, we examine which modern criminal tactics methodology recommendations are capable of assisting the efficiency of the use of the above.

We wish to find the answer to the question whether its Hungarian regulations assist the effectiveness of the criminal procedure, furthermore whether the Hungarian regulations are in line with the international standards. It is a crucial question whether the polygraph examination and its alternatives have the necessary validity. Our expectations regarding this study are to ascertain, that the validity data does not exclude the possibility of using the polygraph and other instrumental examinations of the testimony in the investigation.

II. RESEARCH METHODS, STUDIES AND SURVEYS CARRIED OUT

To reach our goal we shall use the tools of the legal research. The above includes the interpretation and analysis of positive law, the research of the foreign legal models, the comparative research method and the historical research method. We will review the history of the instrumental lie detection from traditional law to present day. Furthermore we will examine the legislation of foreign countries regarding the polygraph and other instruments, and the recommendations of criminal tactics of the country in question. We will take into account and analyze the relevant judgments of the European Court of Human Rights, the guidelines (BJE, BK) and case law (BH, ABH) of the Hungarian Curia (previously the Hungarian Supreme Court) and the Constitutional Court of Hungary. We will compare and review the Hungarian and foreign theories and literature of the instrumental examination of the testimony, taking into account the criminalistic and criminal procedural law aspects. We state our knowledge of criminalistics and criminal procedure law, our research results and opinions. Finally we make a conclusion based on the above. We will also try to acquire practical results regarding the use of instrumental lie detection. To achieve this goal we interviewed judges, prosecutors, investigators, examiners, defense counsels, advisors and experts. We sent questionnaires to polygraph examiners in Europe to acquire observations from the practices of using the polygraph in foreign countries.

III. SUMMARY, APPLICATION AND FURTHER POSSIBLE USES OF THE RESEARCH RESULTS

During our research we reviewed the effective regulations of the polygraph and other examination methods of the testimony. We highlighted the problems arising from the judicature. Furthermore we reviewed the criminal procedure law and criminalistic knowledge linked to the use of the above. We summarize the studies and analyses carried out in each chapter as follows:

I. Introduction

In this chapter our starting point was that the authorities involved in the criminal procedures shall continuously examine the trustworthiness of the accused and the witness so that the court shall not come to the conclusion, when passing a decision, that some of the available testimonies are not appropriate to be used by the court. We argued that the polygraph and other instruments can assist the examination of the testimony. In the introduction we have stated our hypotheses, our research goals and our research methods.

II. The instrumental examination of the testimony as a tool to search for truth

We have examined whether the criminal procedure can be regarded as a search for truth. We have concluded that Hungarian judicature still wishes to establish the material truth of the case. That is the court wishes to achieve that when a judgment is passed the truth established by the court and on which the judgment is founded, shall be identical with reality. We believed that the material truth can be achieved by the prosecutor and the investigating authority. However the court is entitled to state in its judgment that this truth is identical with the reality, in line with the Hungarian Criminal Procedure Act.

We have located the instrumental examination of the testimony in the science of criminalistics. We have argued that the instruments can be regarded as tools of criminal techniques. The aim of the use of these tools is to clarify the physiological changes of the tested person while answering questions in connection with the crime for the authority involved in the criminal procedure with the assistance of the advisor and expert. We have established a connection between examinations of the testimony and criminal tactics, because the recommendations of criminal tactics could help the investigative authorities and the prosecutor when and which instrumental lie detection method can be used and how can those

be used for a successful investigation. We have defined the most important terms in connection with lie detection examinations. We have reviewed the characteristics of the polygraph as well.

III. History of the polygraph

We have reviewed the history of the polygraph and seek for truth in Hungary and abroad. From the above we have concluded that the possibility of using an instrument for the search for truth has only appeared in the nineteenth century. We have established that the seek for truth in antiquity and middle ages was based on everyday observations and mysticism. These are not to be regarded as predecessors of the polygraph. However these show the demand of humankind for a secure method to assist establishing the truth. After the experiments of the nineteenth century in 1921 the polygraph was invented, and has spread around the world as the first instrumental lie detection method. The polygraph is used since the beginning of the 1980s in Hungary. Beside the polygraph other methods were developed by the great powers. Those powers were searching for the “*truth serum*” without the expected result.

IV. Foreign characteristics examples and models of the application of polygraph

During our research we have reviewed sixteen countries and concluded that the following five models can be characterized:

- some countries prohibit the application of the polygraph;
- some countries consider the polygraph as a professional background investigation, and the laws do not regulate it;
- some countries regulate the polygraph examination with act(s);
- some countries have a separate act on the polygraph;
- some countries can be described with the characteristics of more of the above models.

We have observed that the opinions on the polygraph are divided in different countries. Even if the use of the polygraph is permitted in a country, it is different whether the courts can take it into consideration as evidence. We have also observed that the countries prohibiting the use of the polygraph do not prohibit it with legal regulations, but it is prohibited by the Supreme Court, the constitutional court or by the chief prosecutor. During our research we have observed that the validity of the polygraph is debated not only in the countries prohibiting the use of the polygraph but even in the countries allowing it. Thus it is

rare that the result of the polygraph test is used as evidence: it is more commonly used as a professional background examination. We have concluded that in the countries where the polygraph is used, not only suspects but witnesses are also tested. It is also possible to use the polygraph in the judicial procedure.

V. The legal regulation of the polygraph in Hungary

We have concluded that Hungary can be described as a country in which the polygraph is regulated by acts thus Hungary falls into the third of the above categories. The same model can be used to describe Croatia, Poland and some states of the United States of America. We have reviewed and analyzed the effective and ineffective legislation (e.g., Order of the Minister of Internal Affairs No. 40 of 1987 on the police investigation of crimes (“NYUT”), Act on the Police, Act on Criminal Procedure, Joint Decree No. 23 of 2003 of the Minister of Justice and the Minister of Inner Affairs (“Nyor.”), Act on the Arrest Warrant and seizure warrant, Government Decree No. 329 of 2007 (XII. 13.), and Act 89 of 2011) in connection with the polygraph and other instruments. We also discussed the law regulating the instrumental lie detections used for non-criminal law purposes (e.g., Act on Data Protection, the Labor Code, the Act 109 of 2005, the Act on the Legal Status of the Soldiers of the Hungarian Army (“Hjt.”) and resolutions of the ombudsman.

We have stated that the Hungarian legislator did not draft an independent act on the polygraph; rather more statutory instruments have regulations directly or indirectly affecting the use of the polygraph or potentially affecting other instrumental lie detection instruments. After reviewing the legal regulations we have concluded that in Hungary, like in many other countries, the legislator mostly allows the operators of law to determine the exact conditions of the use of the polygraph. Since no concrete measures are available for the other instruments, this freedom of the operator of law applies even more to those instruments. Thus one can only conclude that the regulations on the instrumental credibility (polygraph) examination in the Act on the Police apply as obligatory rules for other instruments as well.

VI. The polygraph and the fundamental principles of the criminal procedure

The fundamental principles constitute burdens for the investigate authorities, the prosecutor and the court. Furthermore they constitute authorization for the accused, defense counsel, and the victim, the persons playing a main role in the criminal procedure. These fundamental principles shall remain intact during the criminal procedure from the initiation of

the investigation phase, through the filing of formal charges to the non-appealable ruling of the court. We have considered this requirement to be applicable to every instrumental lie detection method, including the polygraph. The instrumental examination of the testimony shall be conducted with minimal restriction of these fundamental principles. During our studies we have concluded that the lie detection instruments do not violate the fundamental principles, thus these instruments can be applied in the criminal procedure. Furthermore the application of the above does not violate the Fundamental Law of Hungary and the European Convention on Human Rights. We have come to the above the conclusion, however we are aware of the criticism of the polygraph arising in the past few decades.

During the study we have experienced that the polygraph and its referral in court rulings was mostly criticized regarding its validity, not for violating human rights. We have concluded that in Hungary the examination of the accused or the witness can only be conducted with a written consent of the tested person, thus polygraph examination can not be described with the application of duress. We have asked whether it is possible to obligate the witness to undertake mandatory polygraph testing. We have concluded that the mandatory polygraph testing of the witness would not constitute duress, if the witness were allowed to refuse to answer if he would incriminate himself or his relatives. However, we noted that the character of the polygraph examination makes the obligatory application of the polygraph not possible. We have stated that our conclusion regarding the fundamental principles apply to other instrumental lie detection methods apart from the polygraph.

VII. The subject of the polygraph examination

Reviewing the relevant regulations of the Hungarian Criminal Procedure Act we concluded that only an adult suspect can be polygraph tested. We have concluded that the Hungarian Criminal Procedure Act should allow the accused becoming a subject. We have dealt with the question of the polygraph examination of witnesses. We have concluded that the Hungarian Criminal Procedure Act only enables witnesses to be tested in cases of utmost importance. We have categorized the witnesses and created five categories: the witness who might become a suspect in a criminal action, the witness committing perjury, the witness involuntarily giving a false testimony, the witness giving a truthful testimony and the witness who is also a victim. We have concluded that it is acceptable to apply the polygraph in every category, as the right not to incriminate oneself is not prejudiced, and the witness can always refuse the polygraph examination.

We have argued that the possibility of the polygraph test of the witness shall be included in the Hungarian Criminal Procedure Act at the examination of the witness (Article 181). Furthermore the Chapter 13 Title 1 of the Hungarian Criminal Procedure Act regulating the examination of the witness shall be supplemented with the following: “*Without his consent, the testimony of the witness shall be not tested with a polygraph.*” The new regulation shall be inserted after Article 293 paragraph 3, in a new paragraph. Regarding the witness we have concluded that the use of the polygraph should be prohibited in the case of minors in the Hungarian Criminal Procedure Act and in the Act on the Police as well.

VIII. The polygraph examiner

We concluded that the legislator did not make a wrong decision with entrusting an advisor with polygraph examinations. Since the polygraph examination primarily aims to assist the investigative authority and the prosecutor, as the advisor. However it constitutes a problem that the legislator does not answer the question of the use of the polygraph in the judicial procedure, since according to the Hungarian Criminal Procedure Act the court is not entitled to appoint an advisor. We concluded that the Hungarian Criminal Procedure Act should allow the use of the advisor in the judicial procedure solely in connection with a polygraph examination. We consider that the hearing of the advisor should also be introduced. Since the court currently hears the polygraph examiner as a witness or expert, if the advisor has to interpret the result of the examination orally. If the court hears the advisor, the prosecutor, the accused, the defense counsel and the victim and the private party will be entitled to ask questions.

IX. The operation of the polygraph

We have reviewed the operation of the polygraph, we have presented the course of the examination. We have reviewed the questioning techniques; the concealed information tests and the control questions technique and presented these through a concrete case.

X. Some practical questions regarding the application of the polygraph

We have reviewed the possible role of the polygraph in such cases where the offender is unknown and in cases having a suspect. We have considered the murder and disappearance cases; furthermore whether the polygraph is capable of narrowing or expanding the pool of presumed offenders. We have reviewed the question of false confession, and the possibility of

a witness becoming a suspect due to a polygraph test. We have looked into the question whether it is worth using the polygraph in connection with sexual crimes. In the end we have stated our opinion on the timing of the examination and the effect of the media. We have concluded that the polygraph could help identifying the offender in any case, strengthen or weaken the suspicion regarding a specific person, and assist narrowing or expanding the pool of suspects. The credibility of the testimony can be tested with the polygraph. It is common that the subject, after learning the unfavorable result for him breaks down and confesses. A further benefit of the polygraph examination is the possibility of acquiring new evidences by the authority. Beside the advantages the authority shall always keep in mind that the examination can lead to false results, since regarding the polygraph as a silver bullet can be misleading for the authority.

XI. The credibility of the polygraph

We have indicated that the determination of the definition of the term credibility among the scientific disciplines is disputed and has not cleared yet. We stated, however, that in criminal sciences it is worth using the term credibility, which includes the terms validity²⁰ and reliability²¹. After reviewing literature we have concluded that the reliability of the polygraph is between 50% and 90%. Although one must consider the ratio of the reliability with regard to credibility, in our opinion validity is rather the key when the court examines the credibility of the result of the polygraph examination.

We concluded that the reliability and validity of the polygraph examination depends on several factors:

- f) the polygraph,
- g) the examination room,
- h) the polygraph examiner,
- i) the questions,
- j) the subject of polygraph examination.

If the conditions are not ideal, it can lead to a decrease in credibility.

²⁰ Validity shows the rate of the results in line with the truth and the false result. For instance, when the suspect answers 'no' to the question whether he had killed the victim, and the advisor reports that this answer was deceptive, the advisor has made a good decision, as the correct answer would have been 'yes' in reality. In other words, if the suspect had been trustworthy, he would have answered 'yes'.

²¹ We have defined reliability as follows: reliability shows the rate of different polygraph examiners coming to the same conclusion after evaluating the same registers of the same examinations independently.

After reviewing literature we have concluded that the validity of the polygraph examination in real cases is between 50% and 98.6%. We have also pointed out that the concealed information test has a validity of 76%-88.2% in case of offenders, and a validity of 83%-96.7% if the subject is not guilty. The overall validity of the polygraph examination is 80%-93%. Since it is generally believed that 80% validity is just acceptable, thus we concluded that the validity reachable with the concealed information test is acceptable. In connection with the validity of the control questions test we stated that in real cases it is between 83 and 89% with offenders, which is above the level of 80%, so it can be regarded as appropriate. Still, with innocents the result is between 53 and 78%, considered as a bad value. We suggested that examinations concerning validity can involve certain risks and validity data not necessarily reflects reality. Every single case and every polygraph examiner is different, so much depends on the above mentioned factors, which may reduce or increase the credibility of the examination. We have explained the counter measures. These counter measures are conducted by the subject to deceive the polygraph examiner. Regarding the justizmord we have reviewed whether the polygraph is capable of questioning the credibility of the testimony like the DNA test and thus avoiding the error of the judge. We concluded that the polygraph due to the burdens of its dependability and validity can be used as a method among others. We have also reviewed whether the polygraph examination can lead to justizmord. We concluded that if the judge deems the polygraph examination as an infallible method the answer is yes.

XII. The place and role of the polygraph examination in the investigation and evidentiary procedure

We have concluded that the polygraph examination could have a role in the investigation, if the investigating authority was aware of the burdens of its. For instance, the authority shall be aware of the fact that the polygraph examiner draws conclusions from the physiological changes of the subject about the existence and position of the material evidence, but the authority can not be sure that the material evidence does exist and it is located exactly at the same position where the results of the examination locate it.

We concluded that although the polygraph test is used during the investigation and for investigation purposes, it is possible that the result of the polygraph examination (the minutes of the advisor as a document) will be presented to the court, thus it becomes a part of the judicial procedure. This means that the result of the polygraph examination will have, if not a

direct, but an indirect role in the evidentiary procedure, because the results of the polygraph examination are reviewed at the hearing. The effect is indirect because the polygraph examination was not directly ordered by the court. If the polygraph examination could be used in the judiciary phase, it would even have a direct role in evidentiary procedure, since if the court decides to examine the testimony of the accused or the witness with the polygraph, the court will include the polygraph as an instrument of investigation in the evidentiary procedure. Our proposal is aimed at the present conditions, because currently a polygraph examiner is sometimes appointed as an expert by the court, although the law does not allow for such appointment. Through this practice, contrary to the Hungarian Criminal Procedure Act, the polygraph has a direct role in the evidentiary procedure.

We have discussed the connection between the polygraph examination and the evidences. We have concluded the following:

- a) a polygraph examination can lead to a testimony;
- b) a polygraph examination can lead to an expert's opinion;
- c) the authority can acquire material evidences after the polygraph examination;
- d) a polygraph examination can lead to a documentary evidence;
- e) polygraph examination can lead to a testimony of the accused.

We have concluded that the application of the polygraph is an advisor's examination. This is an investigative and in certain cases, evidentiary action, which is consisting of more evidentiary actions and it is the source of evidence.

We have concluded that the "*knowledge of the offender*" established by the concealed information test can be deemed as an indirect evidence. Namely one can come to the conclusion from the physiological changes triggered by the answers given to the relevant questions of the set of questions of the polygraph test, that the person tested has the relevant information, presumably only available to the offender, thus one can suppose that the crime was committed by the subject of the examination. Otherwise his reactions to the relevant question would not differ from the reaction to the neutral questions. In the same way, it can lead to an indirect evidence if – based on the concealed information test – the subject has no "*knowledge of the offender*", meaning that the denials of the person to the relevant questions were concluded not deceiving by the polygraph examiner. Besides, indirect evidence can arise, when during the control questions test on the basis of the subject's physiological changes one concludes that not the subject committed the crime, because he showed strong reactions to the control questions. On the other hand, the opposite can happen, if the subject shows stronger reactions to the relevant questions than to the control questions, and the

examiner concludes that the subject committed the crime.

We have concluded that the application of the polygraph in line with the law does not conflict with the prohibition of evidence. We have also set forth our opinion that the polygraph examination can only be characterized as an evidentiary procedure if the instrument and the method itself improve to the extent that the doubts about its validity disappear.

XIII. Other instruments for examining the testimony

We have concluded that the majority of the instruments are still in an experimental phase. We have also argued that the other instruments examining the testimony, like the polygraph can be used for testing the accused. The conditions of the application of the above are proper validity and reliability, and the consent of the person to be tested. We concluded that it is not reasonable to draft an expert's opinion on the result of the instrumental examination of the testimony, thus it would be advisable if it was deemed as an advisor's examination, contrary to the current practice.

We concluded that in case of any of the methods acquiring the consent of the person to be tested shall be regarded as a requirement. The obligatory test of the witness shall only be introduced after the validity and reliability proportions are over 90%. This aim is not yet reached by any of the instrumental examination methods of the testimony, thus it is justifiable to uphold the requirement of the written consent of the witness.

We think that it is problematic that the Hungarian Criminal Procedure Act contains regulations only on the polygraph. Taking into account that apart from the polygraph even nowadays other instruments are used, we think that it is justifiable for the Hungarian Criminal Procedure Act to contain regulations not only on the polygraph, but on the instruments used for examination of the testimony. The Hungarian Criminal Procedure Act should contain: "*Without the consent of the accused his testimony may not be monitored by an instrument of examination of the testimony.*" The Hungarian Criminal Procedure Act should also contain: "*An advisor shall participate if the testimony of the accused or the witness will be examined by an instrument.*" It should also be possible for the advisor conducting the instrumental examination of the testimony to participate in the judicial procedure. The instrumental examination of the testimony of the witness should also be introduced.

We have argued that the results of the examination of the polygraph and other instruments may produce indirect evidence. Furthermore the requirement that the court shall

not deem the method as infallible shall also be applied to these methods as well. We have concluded that the role of the credibility examination would change, if in the future the instruments developed had a validity and dependability proportion over 90%. Thus the examination of the testimony could be included not in the investigation, but in the evidentiary procedure. If this happens, credibility examinations will be part of the evidentiary procedures.

Studying the legal literature the question arose whether we should use the term used frequently in Hungarian and foreign literature (*“lie detection”*) or the term suggested by Zoltán Hautzinger (*“trustworthiness examination”*).²² Hautzinger uses the following arguments *“trustworthiness examination”*: *“in our opinion it is not easy to understand that while the presumption of trustworthiness (praesumptio boni viri) and the obligation of the court to deliberate a fact not supported by evidence without a doubt to favor the defendant (in dubio pro reo) are fundamental requirements of the modern criminal procedure, but criminology studies often mention lie detection, suggesting that information from the person tested can be doubted as a rule.”*²³ In our opinion it is not justified to insist on the use the term *“lie detection”*, because instrumental credibility examinations do not measure or investigate lies, but the physiological changes caused by stress linked to the relevant (or critical) words said. According to Imre Kertész the polygraph is not capable of measuring lies. In his opinion *“the joint monitoring of the physiological changes and their causes enables us to a certain extent to conclude why the person tested reacted differently to a certain “critical” question and not to other questions, whether he has information on the circumstances of the crime committed”*.²⁴ The minutes of the examiner/experts opinion does not state whether the subject has lied when said a certain word. The opinion/minutes state whether a statement or denial was deceptive. Taking into account the above we consider the term *“credibility examination”* from a legal point of view advisable to apply, supporting Hautzinger’s arguments.

1. Propositions and recommendations of the study

1. The results of the instrumental examinations of the testimony may help to decide whether the testimony is trustworthy or not, but it is not possible for the court to conduct this credibility examination based only on the findings of the advisor or the expert with only one of these instruments.
2. The examination instruments of the testimony can be regarded as tools of criminal techniques. The aim of these instruments is to show the physiological changes of the

person tested in connection with the answers given to the questions in connection with the crime, to the authorities involved in the criminal procedure, through the advisor or expert.

3. Criminal tactical recommendations may help the investigative authority and the prosecutor to know which credibility examination method can be used and when, and what is the preferred use of the method for a successful investigation.
4. Like in many other countries the Hungarian legislator mostly allows the operators of law to determine the conditions of the use of the polygraph. Since no concrete measures are available for the other instruments, this freedom of the operator of law applies even more to those instruments.
5. The examination instruments of the testimony do not violate any fundamental principles, thus these instruments can be used in the criminal procedure. Furthermore the application of the above instruments does not violate the Fundamental Law of Hungary and the European Convention on Human Rights.
6. According to the Hungarian Criminal Procedure Act only an adult suspect can be polygraph tested. It would be appropriate to provide the examination of the adult accused too.
7. The Hungarian Criminal Procedure Act only enables witnesses to be tested with the polygraph in cases of utmost importance. The possibility of the polygraph test of the witness shall be included in the Hungarian Criminal Procedure Act at the examination of the witness (Article 181). Furthermore Chapter 13 Title 1 of the Hungarian Criminal Procedure Act regulating the examination of the witness shall be supplemented with the following: "*Without his consent, the testimony of the witness shall be not tested with a polygraph.*" The new regulation shall be inserted after Article 293 paragraph 3, in a new paragraph.
8. The use of the polygraph should be prohibited in the case of minors in the Hungarian Criminal Procedure Act and in the Act on the Police as well.
9. The legislator made a good decision with entrusting an advisor with polygraph examinations. Since the polygraph examination aims to assist the investigative authority and the prosecutor, as the advisor.
10. The Hungarian Criminal Procedure Act should allow the participation of the advisor in the judicial procedure solely in connection with a polygraph examination. We considered that the hearing of the advisor should also be introduced.

11. There are possible mistakes capable of leading to false results during the polygraph examination. The authority has to keep in mind these possible mistakes, because these can decrease the validity of the polygraph.
12. Due to the burdens of the reliability and validity of the polygraph, it can be used as a method among others to monitor the credibility of the testimony. We consider it important that other evidences should also support the credibility decision of the court.
13. The polygraph examination can have a role in the investigation, but the investigating authority should be aware of the burdens of the method.
14. The polygraph can only be used after the investigation phase is ordered, because during the supplementation of the denunciation no interrogation is possible, thus the polygraph can not be applied. The polygraph can be used at the latest before the end of the investigation, which is after the filing of formal charges; the polygraph can not be used with an aim of investigation.
15. The moments of the polygraph examination performed during the investigation phase is can be read at the hearing, and it is also possible that the witness or the accused mentions the examination in his testimony or the advisor summoned as a witness analyses and interprets the statements of the examinations. The result of the polygraph examination becomes a part of the evidentiary procedure before the court with all three methods.
16. Currently polygraph examiners are sometimes appointed as experts by the court, although the law does not allow for such appointment. Through this practice contrary to the Hungarian Criminal Procedure Act the polygraph has a direct role in the evidentiary procedure.
17. There is a connection between polygraph examinations and evidences: a polygraph examination can lead to a testimony or a testimony of the accused, the authority can acquire material evidences after the polygraph examination, furthermore the examination can lead to documentary evidence, or to an expert's opinion.
18. The application of the polygraph is an advisor's examination. This is an investigative and in certain cases, evidentiary action, which is consisting of more evidentiary actions and it can be the source of evidence.
19. The results of the polygraph examination can be deemed as indirect evidence.
20. The application of the polygraph in line with the laws does not conflict with the prohibition of evidence.

21. The polygraph examination and other alternative examination instruments of the testimony can only be characterized as evidentiary procedures if the instrument and the method itself improve to the extent that the doubts about its validity and reliability disappear.
22. As long as the validity and the reliability of the polygraph and other instruments do not approach 100%, they can only be regarded as methods to be used during the investigation. These methods can also lead to error.
23. Drafting an expert's opinion on the result of the instrumental examination of the testimony is not justified, thus it would be reasonable to regard all of the methods as advisor's examinations.
24. We find it justifiable for the Hungarian Criminal Procedure Act to contain regulations on the examination of the testimony instead of or besides the polygraph. In our opinion only adult accused persons and witnesses can be subjects to an instrumental examination of the testimony, after their consent was given. An independent act on instrumental credibility examination should contain the detailed provisions on the subject.
25. We consider the term "credibility examination" from a legal point of view advisable to apply instead of the term "lie detection."

2. The following study results can be used by the theory of law

- introducing the termini technici (technical terms) "instrumental examination of the testimony"; "instrumental lie detection" and "instrumental credibility examination";
- revealing the connections between the polygraph examinations and the constitution, and the fundamental principles of the criminal procedure;
- locating polygraph examinations and instrumental examinations of the testimony in the investigation and the evidentiary procedure;
- defining the procedural role of the advisor conducting the polygraph examination;
- categorizing the witnesses in the five categories representing the types of witnesses;
- pointing out the aspect of criminalistics and procedural law regarding instrumental examinations of the testimony;

- connecting polygraph examinations with criminal tactics and criminal techniques;
- defining the validity and reliability of the polygraph examination;
- introducing a new terminus technicus “emotion analysis” instead of layered voice analysis.

3. The following study results can be used by the legislator

- enabling the polygraph test of witnesses in the investigation and judicial phase;
- excluding under age witnesses from the polygraph examination;
- enabling the polygraph test of the adult accused;
- including instrumental examination of the testimony in the Hungarian Criminal Procedure Act;
- passing an independent act on instrumental examination of the testimony, containing the detailed provisions on the subject;
- enabling the appointment of the advisor in the judicial phase of the procedure;
- introducing the hearing of the advisor as a procedural step;
- entrusting solely the advisors with handling the credibility examination instruments used for the examination of testimonies, the result of the examination should be contained in the minutes if the advisor;
- in disappearance cases, due to its shortness, the 90 days deadline stipulated in the Government Decree 136 of 1994 (X.26.) should be replaced with a 180 days deadline, the new deadline could be enlightened, if justified, by 30 days in accordance with the Act on Administrative Procedure by the Central Police Department of Hungary.

4. The following study results can be used during the operation of law

- determining the competence of the advisors conducting the polygraph examination;
- specifying the conditions of the appointment of the advisor;
- skipping the appointment of the expert for the polygraph examination;
- requirement of acquiring consent, when using examination instruments of the testimony;
- introducing the appointment of the advisor when using examination instruments of the testimony;

- defining the place and role of the polygraph examination in the criminal procedure;
- considering the result of the polygraph examination as indirect evidence;
- summarizing the validity and dependability data of the polygraph examination;
- listing the conditions decreasing validity;
- determining the position of the advisor concluding the polygraph examination in the criminal procedure.

TARTALOMJEGYZÉK

I. A kit zött kutatási feladat összefoglalása	3
1.1. A m szeres vallomásellen rzés, azon belül is a poligráfós vizsgálat szükségessége	5
1.2. A témaválasztás indokai és a kutatás céljai	6
II. A kutatás módszerei, az elvégzett vizsgálatok és elemzések	7
III. A kutatási eredmények összefoglalása, azok hasznosítása, illetve a hasznosítás lehet ségei	8
1. A kutatás problémafelvetései és ajánlásai	17
2. A jogelmélet számára hasznosítható kutatási eredmények	20
3. A jogalkotás számára hasznosítható kutatási eredmények	20
4. A jogalkalmazás számára hasznosítható kutatási eredmények	21
IV. Az értekezés témakörében írt publikációk jegyzéke	22
Abstract of the Ph.D. thesis	24
I. Summary of the proposed research task	26
1.1. The necessity of the instrumental examination of the testimony, including the polygraph test	28
1.2. Goals of this paper and reasons for choosing the subject	29
II. Research methods, studies and surveys carried out	31
III. Summary, application and further possible uses of the research results	32
1. Propositions and recommendations of the study	41
2. The following study results can be used by the theory of law	44
3. The following study results can be used by the legislator	45
4. The following study results can be used during the operation of law	45